

Porsgrunn kommune
Storgata 153
3915 PORSGRUNN

/Team kulturarv

Vår dato 25.10.2019
Deres dato
Vår referanse 16/06999-233
Deres referanse
Vår saksbehandler Sindre Arnkværn

Uttalelse om dispensasjon fra lov om kulturminner § 8, 4. ledd, for automatisk fredete kulturminner i reguleringsplan for E18 strekningen Langangen - Lanner - Porsgrunn kommune

Vi viser til deres oversendelse angående dispensasjons behandling etter kulturminneloven § 8, 4. ledd for reguleringsplanen for E18 strekningen Langangen - Lanner.

Kulturminnene, id 222340, id 222341, id 222342, id 222339 og id 223228 skal merkes i plankartet som Bestemmelsesområde og gis fortløpende nr. #1, #2 (osv.)

I de forelagte planbestemmelsene, § 2.1, er det foreslått at «før tiltak i medhold av planen nærmere enn 20 meter fra automatisk fredete kulturminner skal det foretas arkeologiske utgravninger av de berørte fredete kulturminnene markert som «Bestemmelsesområde K» i plankartet. Anleggsarbeid i nærheten av fredete kulturminner skal planlegges slik at pågående utgravninger kan foregå trygt og forsvarlig. Utgravningspersonell skal ikke utsettes for skadelig støy fra støyende omgivelser. Det skal sikres trygg tilkomst til lokalitetene. Bestemmelsesområdene med buffer på 20 meter skal gjerdes inn før tiltak av planen iverksettes.»

Riksantikvaren påpeker at «Bestemmelsesområde K», som er betegnelsen for alle de automatisk fredete kulturminnene, ligger spredt i store deler av planområdet. Riksantikvaren mener derfor at denne bestemmelsen ikke på en god nok måte vil ivareta kulturminnevernets interesser. Strengt tatt burde hensynet til å sikre de automatisk fredete kulturminnene fra utilsiktet skade ved anleggsarbeidet, og samtidig sikre framgang i anleggsarbeidet, vært nedfelt i detaljerte rekkefølgebestemmelser. Tiltakshaver må heller i dialog med utgravende myndighet, Kulturhistorisk museum, planlegge oppstart av tiltak i enkelte området etter hvert som de arkeologiske undersøkelsene blir ferdigstilt og det blir gitt ferdigmelding.

Følgende tekst skal tas inn i reguleringsplanens fellesbestemmelser:

«Før iverksettingen av tiltak i medhold av planen skal det foretas arkeologisk utgravning av de berørte automatisk fredete kulturminnene id 222340, id 222341, id 222342, id 222339 og id 223228 markert som «RpBestemmelsesGrense_#1 osv. i plankartet.

Tiltak i konflikt med det automatisk fredete kulturminnet, id 224202, kan gjennomføres uten ytterligere vilkår.

Det skal tas kontakt med Telemark fylkeskommune i god tid før tiltaket skal gjennomføres slik at omfanget av den arkeologiske granskningen kan fastsettes.»

Postadresse:	Besøksadresse:	Sentralbord	Foretaksregisteret: 940 192 226
Postboks 2844		35 91 70 00	E-post: post@t-fk.no
3702 Skien			www.telemark.no

TELEMARK
fylkeskommune

Granskingen bekostes av tiltakshaver, jf. kulturminneloven § 10.

Dispensasjon fra den automatiske fredningen gjennom planvedtaket forutsetter at ovennevnte tekst innarbeides i reguleringsbestemmelsene. Dersom kommunen gir melding om at ovennevnte tekst ikke vil bli innarbeidet i reguleringsbestemmelsene, vil Telemark fylkeskommune vurdere å reise innsigelse mot planen.

Vi viser videre til Riksantikvarens uttale i saken for utfyllende informasjon.

Med vennlig hilsen

Sindre Arnkværn

sindre.arnkvern@vtfk.no
+47 35 91 72 52

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:

Sentralbord
35 91 70 00

Foretaksregisteret: 940 192 226
E-post: post@t-fk.no
www.telemark.no

/Team kulturarv

Vår dato 25.10.2019
Vår referanse 16/06999-233

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Porsgrunn kommune		Storgata 153	3915 PORSGRUNN

Kopimottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Klikk her for å skrive inn tekst.	Klikk her for å skrive inn tekst.	Klikk her for å skrive inn tekst.	Klikk her for å skrive inn tekst.

SAKSBEHANDLER
Bjørn-Håkon Eketuft Rygh

VÅR REF.
19/02158-3

DERES REF.
2019/10819

ARK. P - Plansaker 2006-2019

156-158 Porsgrunn kom. - Te

INNVALGSTELEFON

+47 98 22 87 15

DERES DATO

VÅR DATO

25.10.2019

TELEFAKS

+47 22 94 04 04

postmottak@ra.no

www.riksantikvaren.no

Telemark fylkeskommune
Postboks 2844
3702 SKIEN

**Forslag til reguleringsplan for E18 strekningen Langangen - Lanner, Sundsåsen
gnr. 19, bnr. 1 m. fl., Porsgrunn kommune, Telemark
-tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner, jf. kulturminneloven § 8
fjerde ledd**

Konflikt med id 222340, 222341, 222342, 222339, 224202 og 223228: Bosetnings- og aktivitetsområder

Vi viser til deres brev av 16. september 2019, der Riksantikvaren blir bedt om å uttale seg til forslag til reguleringsplan for E18, strekningen Langangen – Lanner, på Sundsåsen, gnr. 19, bnr. 1 m.fl., Porsgrunn kommune. Det vises også til brev av 21. oktober 2019 fra Kulturhistorisk museum med forslag til budsjett og prosjektplan for gjennomføring av arkeologisk gransking, utgravning og etterarbeid.

Innenfor reguleringsområdet er det registrert automatisk fredete kulturminner, bosetnings- og aktivitetsområder som er fredet i medhold av lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 4 første ledd pkt. a. I henhold til kulturminneloven § 8 fjerde ledd skal det, i forbindelse med behandlingen av reguleringsplan, tas stilling til om det kan gis tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner som blir berørt av planen. Riksantikvaren er rette myndighet til å fatte avgjørelse i slike saker, jf. Forskrift om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven § 1 nr. 1.

Beskrivelse av kulturminnene

Telemark fylkeskommune foretok arkeologiske registreringer av planområdet i forbindelse med reguleringsplan for E18 Langangen-Kjørholt samt ny Grenlandsbru. Totalt ble det registrert 45 kulturminner i området hvorav 34 er automatisk fredete, alle tolket som bosetnings- og aktivitetsområder fra steinalderen. Det er i tillegg registrert 4 funnsteder fra steinalder. I planområdet ligger det seks automatisk fredete kulturminner som kommer i konflikt med planen:

Id 222340 er en 426 m² stor steinalderlokalitet som ligger 54-56 meter over havet, der det er gjort funn av ni flintavslag.

Id 222341 er en 1452 m² stor steinalderlokalitet som ligger 49-57 meter over havet, der det er gjort 29 flint- og bergkrystallavslagsfunn.

Id 222342 er en 1292 m² stor steinalderlokalitet som ligger 41-45 meter over havet, der det er gjort 44 flint-, kvarts og skiferfunn.

Id 222339 er en 927 m² stor steinalderlokalitet som ligger 58-60 meter over havet, der det er gjort funn av ni flintavslag.

Id 224202 er en 157 m² stor steinalderlokalitet som ligger 27-30 meter over havet, der det er gjort funn av to flintavslag. Lokaliteten ligger på en flate, som har blitt planert, og der det har gått en skogsvei.

Id 223228 er en 314 m² stor steinalderlokalitet som ligger 127-128 meter over havet, der det er gjort funn av ni flintavslag.

Nærmere om planforslaget

Hensikten med planen er å legge til rette for å anlegge ny 4-felts E18 gjennom Porsgrunn, for å bedre trafikkavviklingen, redusere antall ulykker og redusere miljøproblemene for bebyggelsen i randsonen til eksisterende E18.

Regional kulturminneforvaltning bemerker

Telemark fylkeskommune bemerker at i det som har vært skjærgårdslandskapet i Telemark er det de seneste årene foretatt flere arkeologiske undersøkelser av lokaliteter fra steinalder. Disse er spesielt knyttet til ny trasé for E18 og dobbeltspor for jernbane, og vår kunnskap om bruken landskapsrommet i steinalder har økt betraktelig som et resultat av disse undersøkelsene. I Porsgrunn kommune er det kjent en rekke funn fra steinalder, men få lokaliteter er arkeologisk undersøkt. Kunnskapsgrunnlaget for tolkninger om bosetning i og bruk av denne delen av Telemark i steinalder er derfor ifølge fylkeskommunen noe begrenset. Fylkeskommunen mener at siden steinalderlokalitetene ikke er synlig på markoverflaten, har de begrenset opplevelsesmessig og pedagogisk verdi. Ved veiutbygging nær lokalitetene vil også opplevelsen og forståelsen av lokalitetens plassering i landskapet bli redusert. Erfaringsmessig vil i tillegg kulturminner som ikke er synlige på markoverflaten og som ligger nær veiger være utsatt for skjemming og skade i anleggsfasen. Fylkeskommunen legger vekt på de samfunnsmessige og økonomiske verdiene som ligger i utbygging av ny E18 som større enn verdien av de omsøkte steinalderlokalitetens opplevelsesmessige og pedagogiske verdi. I tillegg mener fylkeskommunen at en arkeologisk utgravning kan tilføre viktig kildemateriale til fremtidig forskning.

Fylkeskommunen anbefaler Riksantikvaren å gi dispensasjon fra kulturminneloven § 8 fjerde ledd, slik at området kan bygges ut i tråd med planen, med vilkår om at det blir gjennomført nødvendige arkeologiske undersøkelser av steinalderlokalitetene, id 222340, 222341, 222342, 222339, 224202 og 223228.

Kulturhistorisk museum bemerker at det er deres rolle å gi en arkeologifaglig fundert vurdering og anbefaling, hvor et mål om varig og reelt vern av fornminnene ligger til grunn. Museet erkjenner at det i denne saken er vanskelig ikke å vektlegge den store samfunnsnyttens som samferdselsprosjektet har. På grunn av tiltakets dimensjon mener museet at det er vanskelig å sikre kulturminnene og gi dem varig vern, og i dette tilfellet er det også snakk om kulturminner som har lav synlighet og begrenset formidlingsverdi. Til tross for at det er foretatt flere større arkeologiske utgravninger av steinalderlokaliteter de senere årene er det fortsatt behov for et bredt og komparativt materiale for å få et klarere bilde av utviklingen av de forhistoriske fangstsamfunnene innenfor museets forvaltningsdistrikt. Museet mener at de omsøkte lokalitetene har høyt kunnskapspotensial når det gjelder fremveksten av stabil bosetning. Selv om det er utgravd flere lokaliteter fra steinalder i Telemark de seinere årene, vil ikke en undersøkelse av de omsøkte kulturminnene medføre en utarming av bestanden av

kulturminner i området. Ifølge museet kan de registrerte kulturminnene knyttes til forhistoriske jakt, fangst og fiskesamfunn. Kulturminnene og dateringen av dem viser til utnyttelse av området over et langt tidsspenn, men med et tyngdepunkt i mellom- og seinmesolitikum. Det er imidlertid også påvist bosetning fra den tidligmesolittiske pionerfasen og fra yngre steinalder.

Kulturhistorisk museum anbefaler Riksantikvaren å gi dispensasjon fra kulturminneloven § 8, 4. ledd, for automatisk fredete kulturminner, id 222339, 222340, 222341, 222342, 223228; bosetning og aktivitetsområde, med vilkår om arkeologiske undersøkelser.

Kulturhistorisk museum anbefaler Riksantikvaren å gi dispensasjon fra kulturminneloven § 8, 4. ledd, for id 224202; bosetning og aktivitetsområde, uten vilkår om arkeologisk undersøkelse.

Riksantikvarens merknader og vurdering av saken

Riksantikvaren skal verne om kulturminner og kulturmiljø som en ikke-fornybar ressurs. Etter kulturminneloven og de nasjonale miljømålene knyttet til automatisk fredete kulturminner bør det bare gis tillatelse til inngrep i slike i de tilfeller der et avslag vil medføre så store private eller samfunnsmessige konsekvenser at det ikke står i et rimelig forhold til kulturminnets verdi.

I denne saken legger vi, på lik linje med fylkeskommunen og museet, stor vekt på tiltakets store samfunnsmessige viktighet. Samtidig berører tiltaket en rekke automatisk fredete kulturminner med stor vitenskapelig kildeverdi. Vi mener derfor at det skal gjennomføres en arkeologisk undersøkelse av fem av de berørte steinalderlokalitetene, for å sikre viktig, vitenskapelig materiale for framtidig forskning. Når det gjelder lokaliteten med id 224202, sier vi oss enige i museets vurdering, og finner at det ikke knyttes ytterligere vilkår til tiltak i konflikt med denne.

Riksantikvaren finner at reguleringsplan for E18 strekningen Langangen - Lanner kan godkjennes under forutsetning av at det først foretas en arkeologisk utgravning av de berørte kulturminnene før tiltak etter planen realiseres, jf. vedlagte kart datert 24. oktober 2019. I henhold til kulturminneloven § 10 skal arkeologiske granskinger bekostes av tiltakshaver.

Vedtaket om omfang av den arkeologiske granskingen, herunder endelige kostnader og avgrensning av undersøkelsesområdet, kan først skje etter at reguleringsplanen er endelig vedtatt. Vi gjør oppmerksom på at arkeologisk utgravning normalt bare lar seg gjennomføre i sommerhalvåret, og at tiltakshaver i sin planlegging må ta hensyn til dette.

Tiltakshaver må varsle Telemark fylkeskommune i god tid før tiltak etter reguleringsplanen ønskes realisert. Riksantikvaren vil deretter fatte vedtak om omfanget av den arkeologiske granskingen. Dette vedtaket vil kunne påklages i medhold av forvaltningsloven §§ 28 og 29.

Ifølge Kulturhistorisk museums forslag til budsjett er en utgravning av angjeldende kulturminner, id 222340, id 222341, id 222342, id 222339 og id 223228 på Sundsåsen gnr. 19, bnr. 1 m.fl. beregnet å koste inntil kr 9 427 000,- (2019-kroner og satser). Riksantikvaren vil se nærmere på forslaget til budsjett og arbeidsomfang før vedtak etter kulturminneloven § 10 blir fattet.

Kulturminnene, id 222340, id 222341, id 222342, id 222339 og id 223228 skal merkes i plankartet som Bestemmelsesområde og gis fortløpende nr. #1, #2 (osv.)

I de forelagte planbestemmelsene, § 2.1, er det foreslått at «før tiltak i medhold av planen nærmere enn 20 meter fra automatisk fredete kulturminner skal det foretas arkeologiske utgravninger av de berørte fredete kulturminnene markert som «Bestemmelsesområde K» i

plankartet. Anleggsarbeid i nærheten av fredete kulturminner skal planlegges slik at pågående utgravninger kan foregå trygt og forsvarlig. Utgravningspersonell skal ikke utsettes for skadelig støy fra støyende omgivelser. Det skal sikres trygg tilkomst til lokalitetene. Bestemmelsesområdene med buffer på 20 meter skal gjerdes inn før tiltak av planen iverksettes.»

Riksantikvaren påpeker at «Bestemmelsesområde K», som er betegnelsen for alle de automatisk fredete kulturminnene, ligger spredt i store deler av planområdet. Vi mener derfor at denne bestemmelsen ikke på en god nok måte vil ivareta kulturminnevernets interesser. Strengt tatt burde hensynet til å sikre de automatisk fredete kulturminnene fra utilsiktet skade ved anleggsarbeidet, og samtidig sikre framgang i anleggsarbeidet, vært nedfelt i detaljerte rekkefølgebestemmelser. Tiltakshaver må heller i dialog med utgravende myndighet, Kulturhistorisk museum, planlegge oppstart av tiltak i enkelte området etter hvert som de arkeologiske undersøkelsene blir ferdigstilt og det blir gitt ferdigmelding.

Følgende tekst skal tas inn i reguleringsplanens fellesbestemmelser:

«Før iverksettingen av tiltak i medhold av planen skal det foretas arkeologisk utgravning av de berørte automatisk fredete kulturminnene id 222340, id 222341, id 222342, id 222339 og id 223228 markert som «RpBestemmelsesGrense_#1 osv. i plankartet.

Tiltak i konflikt med det automatisk fredete kulturminnet, id 224202, kan gjennomføres uten ytterligere vilkår.

Det skal tas kontakt med Telemark fylkeskommune i god tid før tiltaket skal gjennomføres slik at omfanget av den arkeologiske granskingen kan fastsettes.»

Granskingen bekostes av tiltakshaver, jf. kulturminneloven § 10.

Dispensasjon fra den automatiske fredningen gjennom planvedtaket forutsetter at ovennevnte tekst innarbeides i reguleringsbestemmelsene. Riksantikvaren ber Telemark fylkeskommune om å klargjøre dette i sin endelige uttalelse til Porsgrunn kommune. Vi ber også om at foreliggende uttalelse fra Riksantikvaren til Telemark fylkeskommune i saken, vedlegges fylkeskommunens endelige uttalelse til kommunen.

Dersom kommunen gir melding om at ovennevnte tekst *ikke* vil bli innarbeidet i reguleringsbestemmelsene, og Telemark fylkeskommune ikke finner å ville reise innsigelse mot planen, må Telemark fylkeskommune umiddelbart varsle Riksantikvaren om dette. Riksantikvaren vil i så fall normalt reise innsigelse mot planen.

Vennlig hilsen

Isa Trøim (e.f.)
seksjonssjef

Bjørn-Håkon Eketuft Rygh
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg: Utsnitt av plankart med omsøkte kulturminner, datert 24. oktober 2019
Kopi til: Kulturhistorisk museum - Universitetet i Oslo, Postboks 6762 St. Olavs plass, 0130 OSLO